

Reykjavík, 2. maí 2006

Menntamálanefnd Alþingis,
Nefndarsvið Alþingis,
Austurstræti 8-10,
150 Reykjavík.

Umsögn Hins íslenska náttúrufræðifélags við frumvarp til laga um Náttúruminjasafn Íslands, 688. mál, heildarlög.

Stjórn Hins íslenska náttúrufræðifélags (HÍN) fagnar því að frumvarp sé komið fram á Alþingi um Náttúruminjasafn Íslands, en það hefur verið á stefnuskrá félagsins í yfir 100 ár, eða allt frá stofnun félagsins árið 1889. Um gagnsemi safnsins hefur verið margt ritað og er Ísland sennilega eitt fárra landa sem ekki á gott náttúruminjasafn.

HÍN minnir á samning sem gerður var milli félagsins og menntamálaráðuneytisins hinn 16. júní 1947 er félagið gaf ríkinu náttúrugripasafn sitt, aðrar eignir og veglegan byggingarsjóð. Með samningi þeim skuldbatt menntamálaráðuneytið sig til að byggja yfir safnið og auk þess 1) að félagið skuli fá ókeypis til afnota eitt herbergi í hinni nýju náttúrugripasafnsbyggingu, 2) að félagið skuli fá ókeypis hæfilegt geymslurými fyrir tímarit og útgáfur, 3) að félagið fái ókeypis afnot af kennslusal til fundahalda og 4) að félagar HÍN fái ókeypis aðgang að hinu nýja náttúrugripasafni (sjá nánar í skýrslu um Hið íslenska náttúrufræðifélag félagsárin 1944-1946, bls. 106-112, Reykjavík; fylgiskjal).

Eftirfarandi eru athugasemdir stjórnar félagsins við frumvarpið:

1. gr. Engar athugasemdir.

2. gr. Náttúra Íslands spannar mjög lítinn hluta af náttúrusögu jarðarinnar, eða aðeins síðustu 17 milljón árin og af þeim hafa jöklar hulið landið af og til síðustu 2 milljón árin. Síðasta jökulskeiði lauk fyrir um 10.000 árum þannig að saga gróðurfars og dýralífs er hlutfallslega mjög stutt hér á landi. Náttúruminjasafnið þarf því að kynna sögu náttúrunnar yfir mun lengri tíma og yfir fleiri loftslagsbelti en mögulegt er að gera með því að kynna eingöngu náttúru Íslands.

Við leggjum því til að inn í 2. gr. 1.mgr. verði bætt: „...varpa ljósi á **náttúruna almennt**, náttúru Íslands,“. Náttúra Íslands er samofin náttúru annarra landa og verður að vera í samhengi við hana þótt áherslan verði á náttúru Íslands.

Enn fremur mun Náttúruminjasafnið þurfa að hafa samvinnu við erlendar stofnanir á sama sviði og því er lagt til að í síðustu mgr. verði bætt inn: „...eiga samstarf við vísinda- og rannsóknastofnanir á vegum ríkisins og annarra aðila á sviði náttúrufræða **hérlendis sem erlendis**.“

Einnig er rétt að gera ráð fyrir því í frumvarpinu að ýmsar stofnanir og fyrirtæki, jafnvel einstaklingar, geti átt samstarf við hið nýja Náttúruminjasafn.

Tekið er undir þann skilning að Náttúruminjasafnið hafi rannsóknaskyldum að gegna, enda vandséð að það geti sinnt hlutverki sínu án þeirra.

3. gr. Náttúrufræðistofnun Íslands verður skv. frumvarpinu vísindalegur bakhjarl safnsins og er það vel við hæfi þar sem stofnunin er afsprengr safnsins. Þó er lagt til að inn í 1. mgr. verði bætt: „.....Stofnanirnar skulu hafa með sér náð samstarf **eftir atvikum**, sem skal grundvallast af sérstöku samkomulagi milli þeirra.“

Hér er bætt inn í varnagla „ eftir atvikum“ þar sem ýmis atvik eða ástæður geta legið fyrir því að safnið þurfi að leita til annarra aðila en Náttúrufræðistofnunar, t.d. vegna sérsýninga þar sem Náttúrufræðistofnun hefur ekki sérþekkingu á höndum, s.s. lífríki hafs eða vatna.

Lagt er til að lög um Náttúrufræðistofnun Íslands verði endurskoðuð þannig að skyldur stofnunarinnar gagnvart safninu verði vel skilgreindar.

4. gr. Engar athugasemdir.

5. gr. Náttúruvísindi hafa verið kennd við Háskóla Íslands í rúm 30 ár og nú hagar þannig til að á Íslandi er stór hópur vel menntaðra náttúruvísindamanna, bæði menntaður hérlendis og erlendis. Það er því óþarfi að gefa því undir fótinn að stjórnun Náttúruminjasafnsins verði á höndum aðila sem ekki hefur sérþekkingu á sviði náttúruvísinda. Það er tillaga HÍN að þarna breytist 1. mgr. á eftirfarandi hátt. „*Menntamálaráðherra skiparSkal safnstjóri hafa háskólamenntun í náttúrufræðum eða sambærilega menntun.*“ Staðgóð þekking á starfsemi safns nægir hvergi erlendis til að menn teljist hæfir til að sinna slíku starfi, það er einfaldlega nauðsynlegt að viðkomandi hafi háskólapróf í náttúrufræðum.

Í athugasemdum við frumvarpið er undarleg setning sem lagt er til að verði sleppt eða henni breytt. Þar stendur varðandi stjórnanda safnsins: „*Almennt er eðlilegt að gera kröfu um háskólamenntun þótt hæfur einstaklingur til að stýra stofnuninni geti einnig haft viðtæka reynslu og þekkingu þótti til grundvallar liggi ekki háskólagráða, sbr. t.d. bændur.*“ Náttúrufræði tekur yfir margar vísindagreinar sem kenndar eru við háskóla og það er sennilega fyrir mistök að menntamálaráðuneytið geri svo lítið úr mikilvægi þeirra. Reynsla bændu getur ekki talist nægileg til að stýra Náttúruminjasafni Íslands frekar en Listasafni Íslands eða Landsbókasafni Íslands.

6. gr. Engin athugasemd.

7. gr. Engin athugasemd.

8. gr. Engin athugasemd.

Ákvæði til bráðabirgða

Lagt er til að fyrsta setning verði eftirfarandi: „*Gripir, sem við gildistöku og hafa fyrst og fremst sýningargildi skulu eftir gildistöku laga þessara vera á forræði*

Náttúruminjasafns Íslands samkvæmt samkomulagi stofnananna.“ Tillagan er um að sleppt verði „**en ekki vísindagildi**“. Ástæðan er sú að allir gripir hafa eitthvert vísindagildi og ástæðulaust að auka á vandamál við skiptingu safnsins. Bæði söfnin verða áfram í eigu ríkisins og opin aðgangur að þeim báðum þannig að þótt lögð sé áhersla á að sýningargripir verði á forsjá Náttúruminjasafns mun það ekki hindra rannsóknir á þeim á nokkurn hátt.

Aðrar athugasemdir:

- 1) Í athugasemdum við frumvarpið 1. mgr. er getið Björns Bjarnarsonar. Bent er á að í föðurnafninu á að vera r: Bjarnarson.
- 2) Er HÍN afhenti safnið ríkinu til eignar fylgdi því byggingarsjóður gegn því loforði að byggt yrði yfir safnið. Ítrekað er að þetta loforð var gefið árið 1947 og eru því komin 60 ár frá því að það var gefið. Stjórn HÍN leggur áherslu á að gerð verði framkvæmdaáætlun um byggingu Náttúruminjasafns og að stjórnvöld leggi fram fjármuni til framkvæmda. Saga safnsins er ótrúleg og það er brynt að þeirri þrautargöngu fari að ljúka.
- 3) Í athugasemdum er getið þess möguleika að Náttúruminjasafn Íslands og Náttúrufræðistofnun sameinist um húsnæði og aðstöðu. Meginhlutverk þessara stofnana eru ólík og það gæti orðið dragbítur á að safnið fái viðunandi húsnæði ef tvö ráðuneyti þurfi að sjá um kostnað og framkvæmdir. Lögð er áhersla á að bygging Náttúruminjasafns dragist ekki vegna þessa.

Stjórn HÍN hefði kosið að fá drög frumvarpsins fyrir í hendur til að geta gert athugasemdir við það áður en það var lagt fram á Alþingi. Efni frumvarpsins skiptir félagið miklu þar sem það var HÍN sem stofnsetti safnið og hafði af því veg og vanda þar til það var afhent ríkinu til eignar og umsjónar. Því miður verður að segjast að ríkið hefur ekki sinnt safninu sem skyldi og er því gleðiefni að nú hilli undir að rísi Náttúruminjasafn Íslands sem Íslendingar geti verið stoltir af.

Fyrir hönd stjórnar Hins íslenska náttúrufræðifélags,

Kristín Svavarsdóttir,
formaður

kristin.svavarsdottir@land.is
Landgræðslu ríkisins,
Skúlagötu 21,
101 Reykjavík